

2. Інформація про ліміти переводів (www.ain.ua) // НБУ обмежив переводы электронных денег между физлицами до 4000 грн в месяц // <http://ain.ua/nbu-ogranichil-perevody-elektronnykh-deneg-mezhdu-fizlicami-do-4000-grn-v-mesyac>

Мельничук Н.О.

студентка;

Гут Л.В.

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток України та її євроінтеграція вимагає, щоб соціально-економічна політика держави та дії уряду щодо її реалізації були направлені на досягнення європейських стандартів якості життя. Надійний соціальний захист населення один із визначальних чинників суспільного добробуту.

Незважаючи на зроблені урядом України останніми роками заходи щодо вдосконалення соціальної політики, більшість громадян, як показують численні соціологічні опитування, стурбовані тими процесами, які продовжують відбуватися в соціальній сфері. Більше того, ряд вже здійснених або таких, що знаходяться в процесі реалізації реформ, викликає негативну реакцію з боку населення. Тому, удосконалення системи соціального захисту повинно базуватись на покращенні організаційних, нормативно-правових, фінансових заходів, передбачених відповідними державними програмами, що повинні бути направлені на розвиток економіки та піднесення рівня життя населення.

Питання соціального захисту та забезпечення соціальних стандартів досліджували такі іноземні та вітчизняні вчені, як О. Макарова, В. Опарін, С. Синичук, В. Бурак, В. Скуратівський, О. Палій, П. Шевчук та ін.

Метою статті є дослідження сучасної структури соціальної політики України, аналіз її стану, характеристика сучасних процесів, що протікають в соціальній сфері.

У Конституції незалежної України визначено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених цим законом [1, с. 381].

Соціальна політика є складовою загальної політики, головним призначенням якої виступає розробка та втілення необхідних заходів щодо соціального захисту населення, підвищення рівня добробуту.

Соціальний захист населення – це багатогранна система взаємопов'язаних з усіма законодавчими і виконавчими рішеннями різних рівнів економічних, правових і соціальних гарантій реалізації найважливіших соціальних прав кожного члена суспільства незалежно від його місця проживання, працездатності, статі, віку. У широкому розумінні соціальний захист – це система організаційних, правових та економічних заходів щодо забезпечення основних соціальних прав громадянина в державі [2, с. 53].

Соціальний захист в Україні реалізується через матеріальне забезпечення економічно активного населення (шляхом соціального страхування); пенсійне забезпечення; соціальну допомогу найбільш вразливим категоріям; матеріальну

допомогу сім'ям з дітьми; компенсації, індексації та пільги населенню; соціальне обслуговування тощо. Таким чином, соціальний захист здійснюється за допомогою соціального забезпечення та соціальної допомоги. Заходи соціального захисту мають подвійну спрямованість. В одних випадках вони покликані надавати пасивну підтримку тим членам суспільства, які з певних причин опинились у скрутному становищі. Пасивна підтримка надається у вигляді соціальної допомоги – допомоги суспільства особі або сім'ї, яка не має достатніх засобів існування. Соціальна допомога по суті є адресною, адже вона надається лише тим, хто її потребує. Через соціальну допомогу соціальний захист виконує лікувальну, реабілітаційну функцію, яка полягає в тому, щоб допомогти людям, які потрапили у скрутну життєву ситуацію, зубожіли, вийти з цього стану і не опинитися на узбіччі суспільства. Соціальний захист виконує превентивну, запобіжну функцію, захищаючи особу та її сім'ю від втрати доходу, що пов'язано з безробіттям, старінням, хворобою або смертю, і поліпшення добробуту сім'ї через соціальні служби та за рахунок грошової допомоги на виховання дітей. Система соціального захисту включає соціальне страхування, програми зайнятості, охорони здоров'я тощо.

Важливою складовою соціальної політики держави було і залишається пенсійне забезпечення громадян. За даними Пенсійного фонду України середній розмір пенсії разом з цільовою грошовою допомогою станом на 1 січня 2016 року становив 1699,5 грн., що на 7,46% більше від розміру середньої пенсії станом на 1 січня 2015 року (1581,5 грн.) [3].

За даними Міністерства соціальної політики України за 2015 р. рівень бідності за відносним критерієм (75% медіанних сукупних витрат населення) склав 23,8% (2014 р. – 23,5%); рівень бідності за відносним критерієм крайньої бідності за 2015 р. становив 10,3% (2014 р. – 10,1%); рівень бідності за абсолютним критерієм (доходи нижче прожиткового мінімуму) знизився на 2,2 в.п. і склав 7,3% (2014 р. – 9,5%); рівень бідності за вартістю добового споживання на рівні 5 доларів США склав 3,0% (9 місяців 2014 року – 1,2%); рівень бідності серед працюючих за відносним критерієм становив 18,8% (9 місяців 2014 року – 18,5%); рівень бідності серед дітей до 18 років за відносним критерієм знизився на 1,2 в.п. і склав 29,9% (2014 р. – 31,1%). Отже, рівень бідності населення майже не змінився у 2015 році порівняно з 2014 роком, а це свідчить про те, що не відбувається ніяких зрушень у реформуванні системи соціального захисту в Україні, соціальні програми не дають очікуваних результатів [4].

На сьогоднішній день в Україні у сфері соціального захисту та соціального забезпечення присутня непрозора система пільг і соціальних виплат. Держава утримує громіздку мережу комунальних та державних закладів соціальних служб та соціального захисту, натомість реальне соціальне обслуговування населення залишається на низькому рівні. Система адміністрування пільг та обліку категорій громадян, які мають право на отримання пільг, є настільки складною, що присутня велика кількість зловживань. Наприклад, громадяни мають можливість безпідставно отримати документи, які дають можливість користуватися пільгами, на які вони не мають права (безкоштовне користування громадським транспортом), але ці порушення в Україні здебільшого залишаються безкарними. З іншого боку, не всі особи, які мають право на отримання пільг, фактично ними користуються (наприклад, пенсіонери, які проживають у сільській місцевості, можуть мати пільги на оплату транспортних послуг, але вони не використовують ці пільги, тому що не подорожують). Рівень надання соціальних послуг в Україні на сьогодні не є ефективним, що зумовлено рядом недоліків у функціонуванні системи соціального захисту, зокрема: занижений рівень мінімальної зарплати зумовлює бідність не лише працюючих, але і соціально незахищених верств населення; більшість соціальних виплат в Україні прив'язано до розміру прожиткового мінімуму, рівень якого занижено; низькою є адресність соціальних пільг, що призводить до перевитрачання коштів з бюджету і, водночас, до низького забезпечення пільгами,

тих, хто їх потребує; здійснюються постійні, несистемні і необґрунтовані зміни у тарифах на комунальні послуги, зміни у податковій системі, у соціальному та пенсійному забезпеченні.

Важливою складовою в удосконаленні системи соціального захисту населення є проблема підвищення рівня соціальних інститутів, і перш за все за допомогою інформаційної політики, спрямованої на роз'яснювання мети діяльності та заходів, які приймаються. Населенню в складних умовах трансформаційних змін необхідно відчувати турботу держави та її органів управління за стан життя, бути впевненим, що труднощі минуться. Спостерігається значна дистанція між задумами і їх практичним втіленням. Згідно з міжнародними стандартами головним завданням соціальної політики є пом'якшення негативного впливу чинників, що виникають під час здійснення соціальних та економічних реформ, на найбільш соціально незахищені категорії населення. Для вирішення цього завдання необхідні:

а) зміна пріоритетів щодо форм соціального захисту. Має відбутися поступовий перехід від переважання натуральних трансфертів (передусім пілґ) до грошових трансфертів;

б) вміщення у центрі системи соціального захисту первинного та основного осередку суспільства – сім'ї, яка і є головним бенефіціаром соціальних послуг, споживачем державної соціальної допомоги та ланкою системи соціального забезпечення;

в) реформування системи соціального захисту в напрямі запровадження системи раннього виявлення осіб і сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, модернізація системи їх соціального обслуговування, підвищення адресності та якості надання соціальних послуг за місцем проживання.

Таким чином, зазначені проблеми механізму реалізації соціального захисту потребують вирішення у найближчій перспективі. На нашу думку, необхідно переглянути соціальну політику держави в частині посилення контрольних функцій державних інститутів за процесом формування та розподілу витрат від національного до місцевого рівнів управління, що зумовлює вкрай необхідну розробку методології та концептуальних основ системи соціального захисту в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. – С. 381–417.
2. Соціальний захист населення України / за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. – К. : НАДУ; Фенікс, 2010. – 212 с.
3. Звіт Міністерства соціальної політики України. Інформація щодо основних показників рівня життя населення у 2016 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>
4. Звіт Міністерства соціальної політики України. Інформація щодо основних показників рівня життя населення у 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua>
5. Цілі розвитку тисячоліття. ПРООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home.html>